

ประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย

Psychological Experiences in the Way of Living on Sufficiency Economy

Philosophy of Members of Ban Sansai Community in Chiang Rai Province

ปริยานุช สุธาษะ¹ นีรนาท แสนสา² จิระสุข สุขสวัสดิ์³

Preeyanuch Suttaya¹ Niranath Sansa² Jirasuk Suksawat³

¹นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏว่า ประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นหลักที่ 1 ประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 6 ประเด็นรอง คือ 1) วิถีชีวิตในครอบครัว 2) อาชีพ และการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐกิจการเงิน 4) ความสุข ความทุกข์จากการดำเนินชีวิต 5) การตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง และ 6) หลักการใช้ชีวิต ประเด็นหลักที่ 2 จุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ประเด็นรอง คือ 1) ช่องทางการเรียนรู้สู่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การรู้ซึ่งถึงความลำบากสู่ความพอกเพียรในการเก็บออม และ 3) ความพอเพียงสู่การเงิน ประเด็นหลักที่ 3 ปัจจุบันแห่งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 ประเด็นรอง คือ 1) วิถีชีวิตพอเพียง 2) อาชีพแสนธรรมดาที่มีค่าด้านจิตใจ 3) ความร่ำรวยความสุข 4) ความเข้าใจความทุกข์ ความสุขบังเกิด และ 5) ทุกชีวิตมีคุณค่า ประเด็นหลักที่ 4 บทเรียนชีวิตจากวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ประเด็นรอง คือ 1) เศรษฐกิจพอเพียงทางออกของชีวิต 2) ชีวิตที่รู้จักพอ ก่อนที่จะไม่มีอะไรเหลือ 3) สมบัติล้ำค่าที่น่าภาคภูมิใจ และ 4) ความงอกงามในจิตใจภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: ประสบการณ์ด้านจิตใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินชีวิต สมาชิกชุมชน

Abstract

The objective of this research was to study psychological experiences in the way of life based on sufficiency economy of members of Ban Sansai Community in Chiang Rai province. The key informants were 10 members of Ban Sansai Community, Chiang Rai province, obtained by purposive sampling. Research data were collected via in-depth interviews together with participatory observation. Data were analyzed with content analysis. The research results revealed that psychological experiences in the way of life based on sufficiency economy. Comprised four main issues. Main issue 1: psychological experiences before following the way of life based on sufficiency economy, which included six following sub-issues: 1) the way of life in the family, 2) occupation and the way of life, 3) the financial economy, 4) happiness and suffering from following the way of life, 5) realization of one's values, and 6) the principles of living. Main issue 2: the starting point for following the way of life based on sufficiency economy, which included three following sub-issues: 1) the channel of learning leading to the principles of sufficiency economy, 2) the realization of difficulties leading to perseverance in savings, and 3) having financial sufficiency. Main issue 3: the present state of following the way of life based on sufficiency economy, which included five following sub-issues: 1) the way of sufficiency life, 2) very common occupations that are mentally valuable, 3) plenty of happiness, 4) understanding sufferings leading to the occurrence of happiness, and 5) every life is valuable. Main issue 4: lessons of life gained from following the way of life based on sufficiency economy, which included four following sub-issues: 1) sufficiency economy as a solution of how to live, 2) the life with sufficiency preventing one from the life with nothing left, 3) the valuable wealth that one should be proud of, and 4) the mental growth under sufficiency economy.

Keywords: Psychological experience, Sufficiency economy philosophy, Way of life, Community member

บทนำ

เศรษฐกิจไทยก่อนปี 2398 เป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพหรือเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง มีการค้าระหว่างประเทศในขอบเขตจำกัด จุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยสมัยใหม่อยู่ในช่วงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตั้งแต่ พ.ศ.2500 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่ต้องการเข้ามาปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยผ่านความช่วยเหลือจากธนาคารโลกเป็นสำคัญ ซึ่งผลักดันให้รัฐบาลไทยจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ต่างกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 (2504-2539) เน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแต่กลับไม่เป็นผล ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายได้ เมืองกับชนบท ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ผู้คนในสังคมไทยยึดติดกับวัตถุนิยมมากขึ้น มีความฟุ้งเฟ้อ ขาดระเบียบวินัย วิถีชีวิตดั้งเดิมในแบบชนบทเริ่มจางหายไป จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-12 (2540-2564) ที่ได้เปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาประเทศโดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยยึดหลักทางสายกลาง นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักของการพัฒนาสู่ความมั่นคง ยั่งยืน เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เจกเช่นชุมชนหมู่บ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย

หมู่บ้านสันทรายได้รับการประเมินเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2552 ใน 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด หมู่บ้านได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับพออยู่พอกิน ดังนั้นหมู่บ้านได้จัดประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำประชาคม รับฟังข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น กิจกรรมพัฒนาบ่อขยะสาธารณะ ทำฝายกระสอบทราย หมู่บ้านสันทรายมีข้อกำหนดใช้ร่วมกัน เช่น ห้ามตัดไม้ในเขตชุมชนของหมู่บ้าน ห้ามใช้กระแสไฟฟ้าเพื่อจับสัตว์น้ำ ห้ามทะเลาะวิวาท การมีคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปลอดภัยจากอบายมุข คนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ปลูกผักเลี้ยงสัตว์ไว้กินเองในบ้าน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสันทราย ระดับครัวเรือนมีการสาธิตเลี้ยงปลา ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ที่เหลือจะมีการนำไปจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น หมู่บ้านสันทรายได้ยกให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างในการพัฒนา เพราะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนบ้านสันทรายไม่ใช่สารเคมี สารฆ่าหญ้า ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานของชีวิตในทุกด้าน ครัวเรือนในหมู่บ้านใช้พื้นที่ว่างโดยใช้กระถาง ภาชนะที่ไม่ใช้แล้ว นำมาปลูกผักไว้กินเอง โดยใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์สูงสุด ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน มีการออม การจัดทำบัญชีครัวเรือน การบันทึกและการถ่ายทอดแก่บุคคลจำนวนมาก และได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับหมู่บ้านอื่นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น สุกัญญา เกิดศิริ (2554) ศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาพญาเม็งราย กษิรา วิทยารัตน์ (2556) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการทำนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านหนองโสน จังหวัดอุทัยธานี จะเห็นได้ว่างานวิจัยดังกล่าวยังมีไม่มากนัก ถ้ามีอยู่จะเป็นการศึกษาวิจัยทางด้านพฤติกรรม ความคิดเห็น หรือแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งยังขาดการศึกษาวิจัยทางด้านคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านประสบการณ์ด้านจิตใจ ผู้วิจัยจึงได้ทำวิจัยครั้งนี้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจมุ่งศึกษาเพื่อค้นหาทำความเข้าใจ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนการให้ความหมายหรือการตีความเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ของบุคคลที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต นับตั้งแต่อดีตก่อนที่จะมีการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนถึงปัจจุบันที่กำลังดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเรื่องของการเรียนรู้ด้านจิตใจ ควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลงในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประสบการณ์ด้านจิตใจ หมายถึง ความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อ และอารมณ์ที่ถูกถ่ายทอดบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในที่นี้หมายถึงประสบการณ์ด้านจิตใจที่มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินชีวิตในทางสายกลางที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมในการวางแผนและยึดถือปฏิบัติในทุกชั้นตอน

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุมีผล มีความพอประมาณ มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ ตละละสิ่งชั่วไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ใช้ชีวิตเกินฐานะของตนเอง ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง และประพฤติตนตามหลักศาสนา

ชุมชนบ้านสันทราย หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสันทรายที่มีกิจกรรมร่วมกันโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา มีวิธีการดำเนินการวิจัยแต่ละขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล คือ สมาชิกชุมชนบ้านสันทราย โดยมีเกณฑ์การพิจารณาการคัดเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูลคือ

1) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย 2) ผู้ให้ข้อมูลหลักดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างน้อย 3 ปี และ 3) มีความเต็มใจและยินยอมที่จะเข้าร่วมในการวิจัย จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้ค้นหาคำตอบ เทปบันทึกเสียง แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบบันทึกภาคสนาม

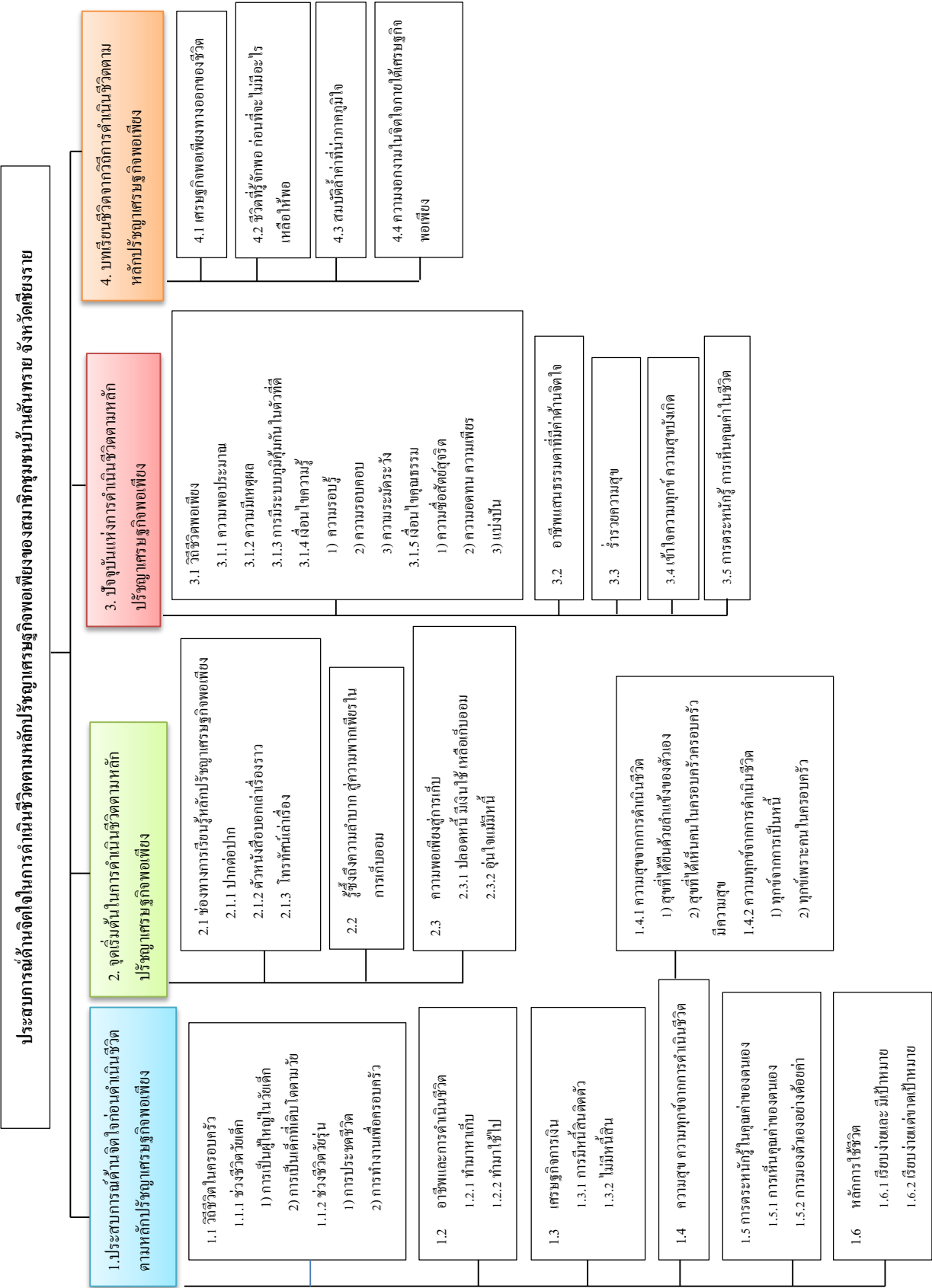
การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกตามแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลคนละ 50 นาที ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที จำนวน 10 คน ในกรณีที่พบว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลบางรายไม่

ครบถ้วนจะนัดสัมภาษณ์เพิ่มเติม และใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยเริ่มต้นจากการถอดความบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และตรวจสอบความถูกต้องก่อนวิเคราะห์บริบทและเนื้อหา แล้วนำข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะศึกษามา เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูล จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยถอดรหัสข้อความ (Coding) และจัดกลุ่มข้อมูลจากลักษณะที่มีความหมายคล้ายคลึงกันให้เป็นหมวดหมู่ (Categories) จากนั้นจัดเป็นประเด็นย่อย (Subthemes) ร่วมกับการนำบริบทที่ศึกษาเข้ามาอธิบาย ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำควมคู่ระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อค้นพบประเด็นใหม่ๆ และเดิมในประเด็นที่ไม่ชัดเจนให้สมบูรณ์มากขึ้น จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการวิจัยเชิงคุณภาพตรวจสอบและให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังนำข้อมูลและข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้ข้อมูลหลักตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่า ข้อสรุปที่ได้มาจากข้อมูลที่มาจากประสบการณ์หรือคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างแท้จริง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย นี้ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสามารถอธิบายประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้าน สันทราย จังหวัดเชียงรายได้ 4 ประเด็นคือ ประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันแห่งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และบทเรียนชีวิตจากวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นภาพรวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ให้ข้อมูลหลักของแต่ละบุคคลที่ผ่านวันและเวลาในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นมาอย่างไรบ้าง ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากลำบากในการดำเนินชีวิต ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลที่แสดงออกผ่านพฤติกรรม การเลือกอาชีพ การดำเนินชีวิต เศรษฐกิจการเงิน การตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และหลักในการใช้ชีวิต รวมถึงประสบการณ์ที่หล่อหลอมให้บุคคลแต่ละคนมีบุคลิกภาพและรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันนำเสนอได้เป็น 6 ประเด็นรอง ดังนี้

1.1 **วิถีชีวิตในครอบครัว** เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนบ้านสันทราย มีประสบการณ์ชีวิตช่วงวัยเยาว์ก้าวเข้าสู่วัยรุ่น มีเรื่องราวที่น่าสนใจ ซึ่งประกอบไปด้วย 2 ประเด็นย่อย ดังนี้ 1) ช่วงชีวิตวัยเด็ก แบ่งเด็กออกเป็น 2 ประเภทคือ การเป็นผู้ใหญ่เกินวัยเด็ก และการเป็นเด็กที่เติบโตตามวัย 2) ช่วงชีวิตวัยรุ่น แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ การประชดชีวิต และการทำงานเพื่อครอบครัว

1.2 **อาชีพและการดำเนินชีวิต** เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นช่วงหนึ่งของการดำเนินชีวิตก่อนการเรียนรู้และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) ทำมา หาเก็บ คือการดำเนินชีวิตที่มีอาชีพเป็นของตนเองหาเงินมาได้แล้วรู้จักเก็บออม และ 2) ทำไป ใ้ไป เป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตที่ทำงาน หาเงินมา ก็ใช้หมดไปโดยไม่คำนึงถึงการเก็บออมจึงก่อให้เกิดหนี้สินตามมาในภายหลัง

1.3 **เศรษฐกิจการเงิน** เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงสถานะทางการเงินของผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการตัดสินใจนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การมีหนี้สินติดตัว และ 2) ไม่มีหนี้สิน

1.4 **ความสุข ความทุกข์จากการดำเนินชีวิต** จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่ผ่านเรื่องราวมากมายที่ทำให้เกิดความทุกข์และความสุขในชีวิตที่ต้องใช้ความพยายาม การปรับตัว ความอดทน เวลา ความเชื่อ ที่จะผ่านช่วงชีวิตที่ก่อให้เกิดความทุกข์ไปได้ จากการบอกเล่าเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจำแนกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ความทุกข์จากการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งความทุกข์ได้ 2 ประเด็นคือ ทุกข์จากการเป็นหนี้ และทุกข์เพราะคนในครอบครัว และ 2) ความสุขจากการดำเนินชีวิตสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นคือ สุขที่ได้ยืนด้วยลำแข้งของตัวเอง และสุขที่ได้เห็นคนในครอบครัวมีความสุข

1.5 **การตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง** เป็นความรู้สึกที่บุคคลแต่ละคนรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง และการยอมรับนับถือตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลประเมินตนเองโดยภาพรวมถึงความสามารถ ความสำคัญ และความสำเเร็จของตนเอง และส่งผลให้แสดงออกมาในรูปแบบของทัศนคติในแง่บวก

ที่มีต่อตนเอง จากการศึกษาสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) การเห็นคุณค่าของตนเอง และ 2) การมองตัวเองอย่างค้อยค่า

1.6 หลักการใช้ชีวิต จากการศึกษาถึงหลักการใช้ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่ พบว่า มีหลักการใช้ชีวิตอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) เรียบง่ายและมีเป้าหมาย เป้าหมายที่จะต้องพยายามเดินไปให้ถึง ถึงแม้ว่าต้นทุนที่มีน้อยนิด แต่ด้วยความพยายามจะเป็นตัวนำพาให้ไปถึงเป้าหมายนั้นได้ และ 2) เรียบง่าย แต่ขาดเป้าหมายชีวิตของคนอีกหลายคนที่มีชีวิตที่ไร้ซึ่งเป้าหมายของชีวิต หาได้มาใช้ไป ไร้ซึ่งการวางแผนการใช้ชีวิตที่ดี อาทิ การใช้เงินเกินตัว การบริหารเงินไม่เป็น การฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย การไม่รู้จักประหยัด การใช้ชีวิตที่ไม่พอดี ก่อให้เกิดความจนที่ไม่สิ้นสุด และหนี้สินคิดตัว

ประเด็นที่ 2 จุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ที่เป็นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นรอง ดังต่อไปนี้

2.1 ช่องทางการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้จาก 3 ช่องทาง คือ 1) ปากต่อปาก เป็นการรับรู้ข่าวสารผ่านบุคคลต่างๆ ที่เขาเหล่านั้นได้ไปประสบพบเจอ 2) ตัวหนังสือบอกเล่าเรื่องราว เป็นการรับรู้ข่าวสารโดยการผ่านการอ่านหนังสือต่างๆ เช่น วารสาร หนังสือ ที่สอดแทรกเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการดำเนินชีวิตในหลักของความพอเพียง และ 3) โทรทัศน์เล่าเรื่อง เป็นการรับรู้ข่าวสารผ่านการดูโทรทัศน์รายการ สารคดี หนังสือ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่น่าสนใจ

2.2 รู้ซึ่งถึงความลำบาก สู้ความพากเพียรในการเก็บออม จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีหลักของการดำเนินชีวิตที่ดีภายหลังเปิดใจเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง และนำหลักการสู่การปฏิบัติ โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงอาชีพเดิมของตนแต่เป็นการมองหาสิ่งทีตนเองมีอยู่ทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ก่อให้เกิดความสุขมากขึ้น โดยการกินอยู่ใช้อย่างพอเพียง ไม่มากไป ไม่น้อยไป อยู่อย่างพอเพียง พึ่งพอใจในสิ่งของ ที่อยู่อาศัย สังคม วัฒนธรรม และใช้ทุกอย่างเท่าที่จำเป็นดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลาง ไม่โลภมากและไม่หลงไปกับค่านิยมทางด้านวัตถุ

2.3 ความพอเพียงสู่การเงิน ภายหลังที่ผู้ให้ข้อมูลได้เรียนรู้ เปิดใจยอมรับ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เศรษฐกิจการเงินของผู้ให้ข้อมูลหลักมี 2 ลักษณะคือ 1) ปลอดภัย มีเงินใช้เหลือเก็บออมคือการเงินพอกับค่าใช้จ่ายภายในบ้าน พอใช้กับครอบครัวตนเองโดยที่ไม่ได้หยิบยืม หรือกู้หนี้ยืมสินใครเขามา และมีเงินเก็บ และ 2) อุ่นใจแม้มีหนี้ ถึงแม้จะมีหนี้สินที่ต้องทยอยใช้คืน แต่เงินก็ยังคงพอใช้จ่ายในแต่ละเดือน และยังมีเงินเหลือเก็บ

ประเด็นที่ 3 ปัจจุบันแห่งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเปรียบเสมือนหลักการดำเนินชีวิตที่ทำให้พันทุกข์ สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ยึดเส้นทางสายกลางอยู่กันตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตควบคู่กับหลักของคุณธรรม ความรู้ รวมทั้งประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สามารถแยกการนำเสนอได้เป็น 5 ประเด็นรองดังนี้

3.1 วิถีชีวิตพอเพียง เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงที่ผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนบ้านสันทรายนำมาปฏิบัติยึดถือในการใช้ชีวิต อันประกอบไปด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนมีเงื่อนไขความรู้ควบคู่ไปกับเงื่อนไขคุณธรรม

3.2 อาชีพแสนธรรมดาที่มีค่าด้านจิตใจ ภายหลังจากการเลือกนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักล้วนแล้วแต่ถ่ายทอด บอกเล่าถึงความประทับใจ ภาคภูมิใจ ในอาชีพที่ตนเองรัก ถึงแม้อาชีพที่ตนทำจะเป็นอาชีพที่ดูแสนจะธรรมดา แต่มีค่าสำหรับการดำเนินชีวิต ที่สามารถเลี้ยงชีวิตของตนเอง และครอบครัวได้อย่างไม่ลำบาก

3.3 ร่ำรวยความสุข ถึงแม้ผู้ให้ข้อมูลหลักบางรายจะยังคงมีหนี้สินที่รอไว้ใช้คืนให้หมดไป แต่เงินที่หามาได้ยังคงแบ่งใช้หนี้สินของตนเองและพอใช้สำหรับดำเนินชีวิตในแต่ละวัน และยิ่งไปกว่านั้นผู้ให้ข้อมูลหลักทุกราย มีเงินพอเก็บเพื่อให้เกิดความอุ่นใจ เพื่ออนาคตของลูก เพื่อความสบายใจ และผู้ให้ข้อมูลหลักยังได้ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาทางใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ความภูมิใจ การไร้ซึ่งความกังวล และมีอารมณ์ขัน การรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่เป็นการอยู่กับความสุขที่ไม่ต้องสิ้นเปลืองหรือการมีวัตถุราคาแพงไว้ครอบครอง

3.4 เข้าใจความทุกข์ ความสุขบังเกิด ความทุกข์เป็นส่วนหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอเช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักของชุมชนบ้านสันทรายที่ต้องพบเจอความทุกข์บ้าง ความสุขบ้างแต่พวกเขาเหล่านี้ไม่คิดที่จะหนีจากความทุกข์แต่กลับคิดและหาทางออกที่ดีให้กับชีวิตของตนเองโดยตั้งอยู่บนหลักของความพอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ปล่อยให้ความโลภหรือความอยากได้มาครอบงำหรือเป็นตัวบงการหลักของการดำเนินชีวิต ใช้ชีวิตที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง ความสุขของพวกเขาจึงเป็นความสุขที่แท้จริง

3.5 การตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าในชีวิต จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักของชาวชุมชนบ้านสันทราย ซึ่งมองเห็นคุณค่าในตัวเองจากการกระทำของตนเองที่ไม่สร้างเดือดร้อนให้แก่ตนเอง ผู้อื่น หรือแม้แต่การกระทำบางอย่างที่ดูเหมือนเล็กน้อยแต่มีนัยใหญ่ในจิตใจของผู้กระทำ หรือแม้แต่เคยพลาดจากการมองไม่เห็นคุณค่าในตัวเองเมื่อถึงจุดที่เราค้นพบตัวเองและหันกลับมารักตัวเอง คุณค่าในตัวเองจึงบังเกิด

ประเด็นที่ 4 บทเรียนชีวิตจากวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทุกๆ อย่างก้าวของคนเราทุกคนล้วนแล้วแต่ผ่านทุกข์ สุข กันมาแล้วทั้งนั้น บางคนอาจเคยก้าวพลาดไปบ้าง แต่ก็ผ่านจุดที่ตนเองรู้สึกแย่มาได้และใช้ก้าวที่พลาดเป็นบทเรียนในการใช้ชีวิต ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลหลักชาวชุมชนบ้านสันทรายที่ใช้ชีวิตผ่านมาด้วยความผิดพลาดบ้าง เลือทางผิดบ้าง แต่วันนี้พวกเขากลับค้นพบหลักการใช้ชีวิตที่ทำให้พวกเขามีความสุขที่ยั่งยืน นั่นคือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแบ่งเป็นประเด็น 4 ประเด็นรองดังต่อไปนี้

4.1 เศรษฐกิจพอเพียงทางออกของชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิตอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลางที่มีความพอดี พอเพียงในการดำเนินชีวิตที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป แต่ให้ตั้งอยู่บนความพอประมาณ ความมีเหตุผล แล้วเราจะมีภูมิคุ้มกันที่ดี ใช้ชีวิตอยู่บนเงื่อนไขของคุณธรรม ความรู้ที่จะนำพาให้เราเดินไปในทางที่ถูกต้องและประสบผลสำเร็จในชีวิต ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลหลักชาวชุมชนบ้านสันทรายที่ได้ค้นพบทางออกของปัญหาในชีวิตที่ตนได้พบเจอด้วยการใช้ปรัชญาหลักเศรษฐกิจพอเพียง

4.2 ชีวิตที่รู้จักพอ ก่อนที่จะไม่มีอะไรเหลือให้พอ การรู้จักพอเป็นการรู้จักยับยั้งชั่งใจความอยากของตนให้อยู่ในขอบเขตของภาวะและฐานะของตนเองให้เหมาะสม รู้จักควบคุมความอยากไว้ให้พอดี ไม่เกินขอบเขตของความสามารถของตนหรือเกินสิ่งที่ตนเองมี ควบคุมตัวเอง เพื่อไม่ให้เป็นที่สาของความอยากวัตถุหรือสิ่งของนอกกายมากเกินไป รู้จักพอ พอดี พอเหมาะ พอสมควรกับความรู้ ความสามารถของตนเอง ก่อให้เกิดความสงบสุขในจิตใจของตนเองและคนรอบข้าง ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลหลักชาวชุมชนบ้านสันทรายที่คิดถึงความพอเพียงในทุกขณะถึงแม้จะเคยก้าวพลาดแต่ก็ยังคิดถึงได้และตระหนักถึงการรู้จักพอ ก่อนที่จะไม่มีอะไรให้พวกเขาเหลือไว้ให้ได้เรียนรู้จักคำว่า พอ

4.3 สมบัติล้ำค่าที่นำภาคภูมิใจ การได้รับการสอนและบอกเล่ามาเสมอว่า เรามีพระมหากษัตริย์ที่ดีที่สุดในโลก พระราชาที่ละทิ้งราชสมบัติและยอมลำบากเพื่อประชาชน ขึ้นเขาลงห้วย พระราชาพระองค์นี้ไม่เคยท้อ กว่า 4,000 โครงการที่พระองค์คิด และแก้ไขเพื่อให้ประชาชนของพระองค์ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วประชาชนของพระองค์เองมีสิ่งไหนที่ประชาชนของพระองค์จะแสดงออกให้พระองค์ได้เห็น แม้จะเป็นการกระทำสิ่งที่ไม่ได้ยิ่งใหญ่แต่ขอให้ได้ลงมือทำ ดังเช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักชาวชุมชนบ้านสันทรายที่ต่างทำสิ่งเล็กๆ ให้ก่อกำเนิดขึ้น โดยการเริ่มจากตนเอง คนในครอบครัว คิดดี ทำดี รู้จักประหยัดคอดออม ใช้ชีวิตแบบพอเพียง และต่างเปรียบเทียบหลักการใช้ชีวิตแบบพอเพียงคือ สมบัติล้ำค่าที่พวกเขาเหล่านี้พร้อมที่จะถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่น ลูกหลาน ได้ใช้หลักพอเพียงในการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอด และปลอดภัย ภายหลังจากที่พวกเขาสิ้นลมหายใจลงไปแล้ว

4.4 ความงอกงามภายในจิตใจภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความงอกงามทางด้านจิตใจที่ไม่จำเป็นต้องใช้เงินตราเพื่อหาซื้อมา แต่เป็นการนำหลักปรัชญาที่องค์พระราชาที่ยิ่งใหญ่ในรัชกาลที่ 9 ที่ได้พยายามบอกและเผยแพร่ให้แก่ประชาชนอันเป็นที่รักของพระองค์เองได้นำมายึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง เพื่อความสุขที่แท้จริงของชีวิตและเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันทราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งสามารถได้ข้ออภิปรายผลตามประเด็นหลัก 4 ประเด็น

1. ประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ช่วงของการใช้ชีวิตนับตั้งแต่วัยเด็ก สภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อมที่ต้องพบเจอ การอบรมเลี้ยงดู จนกระทั่งเติบโตจนสามารถยืนด้วย

ลำแข้งของตนเองได้ ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเลือกตัดสินใจ เลือกอาชีพ เส้นทางเดินของชีวิตของตนเอง เลือกอาชีพที่ตนเอง สามารถมีกินมีใช้ หรือจะเป็นการเก็บหอมรอบริบเพื่ออนาคตของตนเอง หรือจะเป็นการได้มาใช้ไปของเงินที่หามาได้ โดยการถ่ายทอดความรู้สึกผ่านการบอกเล่าเรื่องราวอาชีพ การดำเนินชีวิตที่ผู้ให้ข้อมูลได้สืบทอดอาชีพจากพ่อแม่ อาชีพที่เกิดจากความชอบที่ได้ลงมือทำ อาชีพที่ทำให้เกิดรายได้โดยไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นสิ่งที่ดีน่าได้เรียนมา หรือจะเป็นอาชีพที่ตรงกับที่ตนนั้นได้เรียนมา เมื่อสามารถหาเงินด้วยตนเองได้จึงส่งผลต่อเศรษฐกิจการเงินของผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่ได้ใช้เงิน ไปด้วยความต้องการของตนเอง การที่ได้แบ่งเบาภาระของครอบครัว เป็นต้น เมื่อได้เลือกชีวิตด้วยตนเองผู้ให้ข้อมูลหลักจึงได้เรียนรู้ ความทุกข์ ความสุขจากการดำเนินชีวิตจากเส้นทางเดินชีวิตที่ตนได้เลือก จนถึงการตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าใน ชีวิตของตนเอง ที่มีทั้งการเห็นคุณค่า และไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ตลอดจนหลักการใช้ชีวิตที่ผ่านมาก่อนที่จะพบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาประเด็นของประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นพบว่า ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญเป็นตัวผลักดันให้ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลักต้องดิ้นรนเพื่อให้ตนเองสามารถยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและสมาชิกครอบครัวมีหลายคนส่งผลต่อการศึกษา อาชีพ และสังคมส่วนสมาชิกที่ครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น หรือแม้แต่ครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวมีภรรยาหลายคนส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมไปในทางลบ เพื่อประชดชีวิตของตนเอง เพื่อเรียกร้องความสนใจ มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการคบเพื่อน สอดคล้องกับ รุ่งนภา ภาณุตานนท์ (2009) ที่ได้ศึกษาทฤษฎีทางสังคมวิทยา เรื่องแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (Socialization Theory) ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาททางสถาบันที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมใน 6 องค์การ คือ ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อสารมวลชน องค์กรศาสนา และอาชีพการงาน จากการศึกษาวิจัยปรากฏข้อค้นพบว่ามี 4 องค์การ ที่มีอิทธิพลต่อการอบรมบ่มเพาะและการเติบโตของแนวคิดในการดำเนินชีวิต คือ ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อน และอาชีพการงาน และเมื่อได้ศึกษาหลักของการดำเนินชีวิต พบว่า อิทธิพลของสถาบันดังกล่าวส่งผลเชื่อมโยงกับความต้องการของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ที่สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) ซึ่งได้ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์โดยได้แบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดไปจนถึงระดับสูงสุด ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลการศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจก่อนดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมวิทยา เรื่องแนวคิดการขัดเกลาทางสังคม และยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ดังข้อมูลที่กล่าวมาในข้างต้น

2. จุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวสารเรียนรู้ เรื่องราวของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยผ่านสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อาจจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงอาชีพของตนแต่การเปลี่ยนแปลงที่ความคิด ผู้การลงมือทำ เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่พอดี พอเพียงกว่าที่ผ่านมา นำไปสู่การมีเศรษฐกิจการเงินที่ไม่มั่งคั่งสิน พอใช้ มีเก็บ หรือจะเป็นการเงินที่อาจจะยังคงมีหนี้สิน แต่เงินที่ได้มาก่อนให้เกิดความพอดีในการใช้จ่ายและการมีเก็บที่อาจจะไม่ได้มากมายแต่มีคุณค่าทางจิตใจ

การวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิต ถ้าหากทุกชีวิตมีการเรียนรู้ ค้นคว้า สิ่งที่ดีให้กับตนเองแล้วย่อมได้พบเจอสิ่งที่จะทำให้ตนเองนั้นได้หลุดพ้นจากโชคชะตาที่อาจจะไม่ได้สวยงามเหมือนใครต่อใครอีกหลายคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) การรับรู้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคล เพราะการตอบสนองพฤติกรรมใดๆ จะขึ้นอยู่กับ การรับรู้จากสภาพแวดล้อมของตน และความสามารถในการแปลความหมายของสภาพนั้นๆ

3. ปัจจุบันแห่งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลักได้ค้นพบหลักการมีความสุขได้อย่างยั่งยืน ที่ตั้งอยู่บนความพอเพียง พอประมาณ การมีเหตุและผลของการกระทำ ตลอดจนก่อให้เกิดระบบภูมิคุ้มกันในตนเอง ควบคู่ไปกับเงื่อนไขของความรู้ คุณธรรมที่ดี โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและบุคคลอื่นเดือดร้อนจากการกระทำของตนเองแต่อย่างใด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ค้นพบสิ่งที่สำคัญในชีวิต แก่นแท้ของชีวิต ที่สุดท้ายแล้วสิ่งที่จะนำพาติดตัวไปได้ตลอดคือ ความดีงาม ที่ได้สร้างและลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่ชื่อเสียง รถหรู บ้านหลังใหญ่โต ของใหม่ๆ เสื้อผ้าราคาแพงๆ แต่หากเป็นการดำเนินชีวิตเพื่อยืนได้ด้วยลำแข้งของตนเอง การสร้างครอบครัวให้มีความสุข และได้สอนให้ลูกหลานของตนเองมีความสุข มีการศึกษาที่ดีกว่าตนเอง เมื่อผู้วิจัยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิตพวกเขามีความทุกข์น้อยลง ไม่ว่าจะเป็นทุกข์ที่เกิดจากหนี้สิน ทุกข์ที่เกิดจากการใช้ชีวิตเกินความสามารถที่ตนเองหามาได้ กลับมามีความสุขอันเกิดจากความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี รู้จักอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ จัดการรายจ่ายของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมด้วยการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการลดค่าใช้จ่ายจากการใช้พื้นที่บริเวณบ้าน ไร่ นา ที่ว่างเปล่าเปลี่ยนเป็นแปลงพืชผักสวนครัวที่ใช้บริโภคกันในครอบครัว เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางในการลดค่าใช้จ่าย หรือจะเป็นการควบคุมพฤติกรรมตนเองในการจับจ่ายซื้อของตามความต้องการ หรือความอยากได้ของตนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์และได้มองเห็นเหตุแห่งการเกิดทุกข์ที่แท้จริงซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุไรวรรณ ธนสิต (2559) ที่ได้ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชน: กรณีศึกษาบ้านพุดาจาน จังหวัดสระบุรี ซึ่งได้ค้นพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสนองตอบเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมีส่วนกลางอยู่ที่ “ตัวคน” เป็นสำคัญ กล่าวคือ คนจะต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและอยู่ในสังคมที่เป็นธรรม การแสดงให้เห็นถึงพลังของบุคคลในชุมชน ตัวอย่างที่ดีงามของกลุ่มผู้นำที่พอมีอันจะกินที่จะช่วยเสริมพลังชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 องค์พระประมุขอันเป็นที่รักยิ่ง เป็นหลักปรัชญาที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ป้องกันการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ทำให้สังคมไม่ล่มสลาย และประชาชนยังมีความสามารถในการควบคุมวิถีชีวิตของตนเอง ตลอดจนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแบ่งปัน ความเพียรพยายาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักที่สามารถเน้นย้ำว่าไม่ว่าบุคคลนั้นจะจนหรือรวย มีมากหรือมีน้อย ก็สามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร เศรษฐกิจการเงิน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารประเทศเพื่อความสุขของประชาชนในประเทศอย่างยั่งยืน

1.2 ภาคเอกชน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนภาครัฐทั้งในด้านงบประมาณ และบุคลากรในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตเพื่อให้บุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนได้ยึดหลักของความพอเพียงในการใช้ชีวิตสืบต่อไป

1.3 สื่อมวลชน ควรมีประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และควรนำเสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการรู้จักพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมทั้งเงื่อนไขด้านคุณธรรมและเงื่อนไขความรู้มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนสายกลาง เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ชัดเจน เพื่อศึกษาว่ามีประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้อย่างไร

2.2 การศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้ให้ข้อมูลบางรายไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงไม่เห็นคุณค่าของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ หลักของเกษตรกร จึงควรศึกษาประสบการณ์การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากบุคคลกลุ่มนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อไป

บรรณานุกรม

- กวีไกร ม่วงศิริ. (2557). การรับรู้ประสบการณ์ด้านจิตใจของพนักงานภายหลังได้รับการศึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- กษิรา วิทยารัตน์. (2556). แนวทางการทำนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวนาบ้านหนองโสน หมู่ที่ 4 ตำบลหนองไผ่ อำเภอนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.
- จรัญ จันทลักขณา. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกษตรยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูชัย พัทธภัยเมืองแมน. (2553). ทักษะของนักศึกษาต่อการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต กรณีศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ธำรง แสงสุริยจันทร์. (2553). *วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานแนวทางบุญนิยมในชุมชนบุญนิยมราชธานี*.
อโศก อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. คณะบริหารศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- พัชร สุวรรณศรี และสุกัณฑ์ เปี่ยมสุวรรณกิจ (2543). *ประชาคมโลก*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มานิต กิตติงจित. (2556). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางออกของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: กิจอักษร.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). *ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of need)*. สืบค้น 18
พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/629839>.
- รุ่งนภา ภาณุตานนท์. (2009). *การจัดেলাทางสังคม (Socialization)*. สืบค้น 21 มีนาคม 2560, จาก
<http://www.gotonow.org/bolg/rungnaparp/259627>.
- วิไลวัลย์ เจริญทรัพย์. (2554). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: ศึกษากรณีชุมชนต้นแบบบ้านโรงสี ตำบลจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญารัฐประศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุกัญญา เกิดศิริ. (2554). *การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร
ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาพญาเม็งรายที่เข้าโครงการฟื้นฟูและพัฒนากสิกรรมราย
ย่อยและยากจน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,
เชียงราย.
- อุไรวรรณ ชนสถิต. (2559). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชน : กรณีศึกษาบ้านพุดำจาน
จังหวัดสระบุรี*. สืบค้น 30 มกราคม 2561, จาก elearning2.utcc.ac.th/officiatcc/.